

Академия за музикално, танцово и изобразително изкуство
„Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив

ФАКУЛТЕТ „МУЗИКАЛНА ПЕДАГОГИКА“
КАТЕДРА „ КЛАСИЧЕСКО И ПОП И ДЖАЗ ИЗПЪЛНИТЕЛСКО
ИЗКУСТВО“

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

на дисертационен труд за придобиване
на образователна и научна степен
„Доктор“

на тема:

**„КРАТКИ ВОКАЛНИ ФОРМИ В РАЗЛИЧЕН ИСТОРИЧЕСКИ
КОНТЕКСТ ОТ ОПЕРАТА ДО СЪВРЕМЕННАТА ПОПУЛЯРНА
МУЗИКА ”**

Професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство

Петър Димитров Салчев

Научен ръководител проф. д-р Тони Шекерджиева-Новак

Пловдив, 2022 год.

Дисертационният труд е обсъден и предложен за публична защита на 19 септември 2022 г. на разширено заседание на катедра „Класическо и поп и джаз изпълнителско изкуство“ към АМТИИ, Пловдив.

Дисертационният труд е с общ обем 104 страници в следните раздели: увод, пет глави, заключение, публикации по темата, използвана литература и онлайн ресурси (109 заглавия), приложение с концертите, свързани с докторантурата.

Последна дата за публична защита 21.11.2022 г, зала № 13, Централна сграда на Академия за музикално, танцово и изобразително изкуство, Пловдив, ул. „Тодор Самодумов” № 2 на открито заседание с научно жури в състав: проф. д-р Веселин Койчев - рецензент, проф. д-р Стела Митева - Динкова - рецензент, външна квота - проф. д-р Николай Моцов, НМА, проф.д-р Цветан Недялков, проф.д-р Боряна Ламбрева, НМА, резервен член доц. Д-р Ерилла Швайцер.

Дисертационният труд е предоставен за ползване в библиотеката на АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“, Централна сграда, ет.1, ул. „Тодор Самодумов” №2.

СЪДЪРЖАНИЕ

НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

УВОД - стр.5

ПЪРВА ГЛАВА - стр.12

Начало на развитието и дисеминирането на кратката вокална форма (песен) - стр.12

1.1. Предренесанс и Ренесанс – стр.12

1.1.1. Странстващите певци и шансона – първи прояви на кратката вокална форма като светско изкуство – стр.12

1.1.2. Жанрово определящи характеристики на произведенията на странстващите певци - стр.13

1.1.3. Популярни видове средновековни кратки вокални форми – стр.14

1.1.4. Монофонията и полифонията - търсенето на подходящите изразни средства за новата музикална среда - стр.15

1.2. Културните периоди след Ренесанса и музикалните процеси - стр.17

1.2.1. Начало на типовите сюжети и образи в музикално-драматичните постренесансови форми. – стр.17

1.2.2. Появата на операта – революционна стъпка към новото масово изкуство – стр.19

1.2.3. Социално-икономически фактори за появата на развлекателния елемент и първоначална дисеминация на кратката вокална форма – стр.20

ВТОРА ГЛАВА

Барок, класицизъм и романтизъм - нови етапи в музикалната еволюция - стр.22

2.1. Разцвет на оперното изкуство през бароковата епоха – стр.22

2.1.1. Развитието на кратката форма и творчеството на Бах, Хендел и Моцарт – стр. 23

2.1.2. Структурираните токати и фуги на Бах като пример за кратка инструментална форма стр.23

2.1.3. Моцарт и виенския зингшпил – съчетаване на класическата музика и площадните представления – стр.24

2.1.4. "Lascia ch'io pianga" на Хендел и първи значими образци на кратки вокални форми - стр.26

2.2. Белкантото – система за пеене, обучение и сценично поведение. Личен поглед на автора към неговите принципи в модерното вокално изкуство и вокална методика - стр.29

2.2.1. Вокалните принципи на белкантото и отражението му върху модерната вокална техника през погледа на вокалния педагог – стр.29

2.2.2. Модерната методика за вокално обучение и принципите на белкантото през призмата на обобщения генериран опит на автора като вокален педагог – стр.32

2.3. Ария да капо и Art song – първообрази на модерната песен- стр.38

2.3.1. Ария да капо - кратката вокална форма с импровизиционен елемент – стр.38

2.3.2. „Art song“ – първи тенденции в появата на авторската песен като отделен жанр – стр.39

2.4. Реформиране на класическата музика и оперното изкуство в края на XVII и през XVIII век към сближаване с градската култура и тенденция към развлекателност - стр. 40

2.4.1. Творчеството на Хайдн – нов етап в сближаването на класическо, фолклорно и градска начало – стр.41

2.4.2. Последователност, органичност и пестеливост на изразните средства в реформата на Глук – доближаване до схематизма на модерната песен – стр. 42

2.4.3. Продължаване на реформата в творчеството на Моцарт – стр.43

2.5. Романтизмът и техническата революция – начало на модерната развлекателна индустрия – стр.45

ТРЕТА ГЛАВА

Опит за дефиниране на кратката вокална форма и за класификация на разновидностите ѝ преди началото на развлекателна индустрия през XIX век – стр.47

3.1. Национално локални начални форми на песента – стр.47

3.2. Тълкуване на понятието кратка вокална форма – стр.49

3.3. Разнообразие на кратките форми в класическата музика – стр.52

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

XIX век - порталът между две епохи – стр.58

4.1. Оператата, шансонът, бурлеската и мюзикълът – началото на новите стандарти в развлекателната индустрия – стр.59

4.1.1. Навлизане на музикално-драматичните форми в развлекателната индустрия стр.59

4.1.2. През Моцарт до Ерве и към началото на оперетата – стр.60

4.2. Офенбах и оперетата – от класика към развлекателни жанрове – стр.61

4.3. Виенската оперетна школа – стр.63

4.4. Културната фузия на Стария и Новия свят след 50-те години на XIX век – стр.64

4.5. Бел епок, френският шансон и кафе-шантаните – част от поп културата на XIX и XX век – стр.65

4.6. Лондонските трупи в САЩ – стр.67

ПЕТА ГЛАВА

Първата половина на XX век – мюзикъл, джаз, шансон и канцонета – свободно фузиране на мотиви и миграция на стандарти – стр.70

5.1. Пренасяне на европейските традиции в Америка и начало на съвременната комерсиална развлекателна индустрия – стр.70

5.2. Комерсиализацията и професионалното менажиране на развлекателните събития в САЩ – предпоставка за унифициране на музикално-вокалния формат – стр.72

5.3. Кризите в началото на XX век и завършване на еволюционните процеси в мюзикъла – стр.75

5.4. Мюзикълът преди Втората световна война и влиянието му върху културния живот в Европа – стр.77

5.4.1. „Порги и Бес“ – без ограничения и над локалното– стр.80

5.4.2. Инвенциите на мюзикъла и европейските години на Коул Портър – стр.83

5.4.3. Евъргрийн хитовете на мюзикъла – стр. 85

ЗАКЛЮЧЕНИЕ – стр.87

1. Обобщаващи изводи – стр.87

2. Авторски приноси на изследването – стр. 87

ПУБЛИКАЦИИ ПО ТЕМАТА НА ДОКТОРАТА – стр. 90

ЛИТЕРАТУРА – стр. 91

ОНЛАЙН РЕСУРСИ – стр.92

ПРИЛОЖЕНИЕ – стр.100

УВОД

Кратката вокална форма е основният музикален жанр в съвременната музика, най-предпочитан от публиката и най-комерсиален. Това обстоятелство преполога приоритетно създаване и интерпретиране на песни, а изучаването на дългата история и еволюция на формата остава встрани. Настоящият дисертационен

труд е опит за проучването и анализ на теоретично – практическите аспекти в развитието на формата и дисеминирането ѝ.

ОБЕКТ на научния интерес е еволюцията на кратката вокална форма в исторически план и контекстуалност. Ще се посочат формо и жанрово детерминиращите белези, схематичната и адаптивна структура като първопричина за функционалната значимост и разпространението на песента в съвременната поп-култура. Многопосочното мигриране на модели и смесване на локалните традиции се анализира като резултат от културните процеси и промени, довели до превръщането на модерната песен и поп музиката в глобално явление.

ПРЕДМЕТ на дисертацията е многоплановото изследване на кратката вокална форма в контекста на музикалната среда и културното развитие на Европа от Средновековието до наши дни. Изследователският труд е структуриран хронологично-аналитично, за да проследи нейното развитие като следствие на многофакторна промяна – от философско – хуманистичните идеи на Ренесанса, през промяната в естеството на самата музика до усъвършенстването на техническите средства за звукозапис и разпространение.

ЦЕЛИТЕ на изследването са първо доказване на продължителната история на кратката вокална форма и ролята на кросжанровата и кроскултурната фузия за нейното развитие. След анализа и формулирането на аргументите ни, втората основна цел е дефиниране на обекта на настоящата теза.

ХИПОТЕЗА на изследването:

Модерната песен е резултат от многовековното развитие на вокалните форми и проникването една в друга на класическата и фолклорно-градската музика, които се развиват паралелно,

осъществяват взаимно влияние и следват етапите в културното развитие на Европа. Последващото разпространение и вторично въздействие, както и появата на нови развлекателни форми в Европа и Америка, като оперетата и мюзикъла, са продължение на тези процеси, а кратката вокална форма придобива следните дефинитивни характеристики:

- тя е синкретична форма, състояща се от музика и текст;
- структурно и тематично разпознаваема;
- предимно за солово и камерно изпълнение;
- няма ограничение в гласовия диапазон и постановката на конкретния изпълнител;
- тя е приспособима и адаптивна, жанрово и стилистично разнообразна, мултикултурна, наднационална и регионална;
- има развлекателен характер;

За да се постигнат целите, са поставени разнообразни **задачи**, съгласно структурната специфика на труда:

- посочване на ренесансовите процеси като фактор за появата светска и авторска музика и средновековният шансон като протоформа на кратката вокална форма, с паневропейско разпространение и регионални разновидности;
- аналитично-сравнително проследяване на промяната в музикалните форми в постренесансовите епохи - барок, класицизъм и романтизъм;

- контекстуално анализиране на операта, белкантото, ария да капо и art song като предпоставки за еволюцията на кратката вокална форма и профила на соловия изпълнител;

- социално-икономическите промени, техническата революция и прекия културен обмен между Европа и Америка през XIX век да се разгледат като извънсистемни макроструктурни фактори, вкл. Бел епок и обединението Тин Пан Али;

- Да се дефинира кратката вокална форма, самостоятелното и апликативното (като част от по-голяма творба) ѝ функциониране да се обвържат с направените изводи;

- да се проследява и посочва отделянето на мигриращи вокални и джаз стандарти в контекста на класическото и модерното, регионалното и глобалното.

Настоящият труд се състои от увод, пет глави, заключение, ползвани източници, публикации по темата и приложение с тематично свързани концерти от изпълнителската дейност на автора.

Използването на хронологично-аналитичен, дедуктивно-сравнителен и теоретичен анализ (в областта на историческия и философско-културен анализ, музикален анализ), сравняване на записи, публикувани в музикалните платформи и бази данни, анализ на примери от практиката и изводи на базата на генериран личен изпълнителско-научен опит на автора, и др., са методите за аргументиране на изследователските хипотези.

ПЪРВА ГЛАВА

1. Начало на развитието и дисеминиране на кратката вокална форма (песен)

В първата глава Средновековието и Ренесанса са зададени като начален период на първи прояви на авторски кратки вокални форми. Това е опит факти и процеси да се противопоставят на предубежденията, доколкото ги има, че кратката вокална форма е съвременно явление, и да се докаже еволюционната ѝ свързаност с по-стари образци на песенните форми

В подглавата **1.1. Предренесанс и Ренесанс** се коментира свързаността на протичащите културно-философски промени и паралелното разпространението на трубарския шансон и произведенията на другите странстващи певци – минезингери, бардове. През тринадесети и четиринадесети век предренесансовите и ренесансовите културни процеси поставят началото на ускорено развитие на философията, науката и всички изкуства. В основа си философските концепции са хуманистични и антропоцентрични, визионерството им е свързано с новата личност - светска, с независим ум и емоционалност. Тя се превръща в основен предмет на изкуствата, а музиката разполага с най-подходящите средства, освен думите, да изрази любовта и многообразието на емоционалния свят на ренесансовия човек.

Странстващите певци-поети – трубадури [Troubadour, онлайн], респективно труберици за жените [Trobairitz, онлайн], минезингерите [Minnesaenger, онлайн], са от първите изпълнители, основа на чието творчество са светските песни с характерните за възраждащото се антично изкуство теми за любовта и насадата от живота. Документите и запазените текстове и мелодии на песните свидетелстват за утвърдена жанрова и организационно-тематична специфика. Средновековният шансон и сродните му форми имат вече установена структура - строфична, тематиката е любовна, имат

леснозапомняща се монофонична мелодична линия, опростени ритмични схеми, няколко типа песни: кансо [Canso, онлайн], данса [Dansa, онлайн]. балада [Ballade, forme fixe, онлайн], изпълнението е солово. Това ги посочва *като архетип на съвременната кратка вокална форма.*

В следващата подглава **1.2. Културните периоди след Ренесанса и музикалните процеси** промените се обвързват с новите социални тенденции и все по-широкото разпространение на развлекателните форми. Музикалното-драматичните жанрове - комедия дел арте, фарс, водевил, реставрационна комедия, зингшпил, фастнахтшпил, се утвърждават като сценично изкуство и пренасят характерните за площадните постановки типови сюжети и герои, откриваеми по-късно в оперите „Сватбата на Фигаро“, „Севилският бръснар“ и др. В тях, както и във „Вълшебната флейта“ е очевидно сближаването на класическото изкуство с масовия вкус. Предбароквата промяна на сценичното и музикалното изкуство довежда до появата на операта, която ще се развие и утвърди в следващите периоди.

ВТОРА ГЛАВА

Следващи в хронологично-аналитичната линия на дисертацията са периодите на барока, класицизма и романтизма. В първата подглава **2.1. Разцвет на оперното изкуство през бароквата епоха** се акцентира върху музикално-драматичните характеристики на новия жанр, ролята на солиста/протагониста и белкантото като основни предпоставки за появата на първи образци на вокалните стандарти. Белкантовата школа издига соловите изпълнения на най-високото познато ниво с виртуозната техника на певците, драматично-емоционалната обвързаност на интерпретацията, със сюжетната линия и развитието на образа на героя и яснотата (прозодията) при изпяването на текста. Благодарение на ярките

фигури на кастратите и останалите солисти, се установява се комуникационният модел изпълнител-публика, чрез който се осъществява предаването на емоциите и съпреживяването акто част от функцията на изкуството.

Класическите композитори от този период – Бах, Моцарт и Хендел допринасят по различен и съществен начин за еволюционната промяна на музиката. Огромният брой **токати и фуги на Бах** създават модели за подражание, които при анализ разкриват своеобразна „строфична“ форма, макар да са кратки инструментални произведения. Те са предмет на научен анализ в учебника на проф. Асен Карастоянов „Контрапункт. Полифония“ [Карастоянов, 2017]. „Токата и фуга“ BWV 565 в ре-минор на Бах е хистоматиен пример, който заедно с останалите му творби, е част от традицията да се композира структурирано, чрез което пък се „възпитава“ в аудиторията очакване творбите да имат различини и контрастни части. Наслагването на строфичната форма на шансона и другите песни и подобното изграждане на инструменталната класическа музика, е катализирац фактор за развитието на кратката вокална форма.

В контекста на изучаваното явление приносът на Моцарт се разглежда макроструктурно. Въпреки, че творчеството му се отличава с висока техническа сложност, тя не затруднява слушателя. Произведенията му са мелодични и близки до аудиторията, вероятно заради общата насока, видима и във „Вълшебната флейта“, на сближаване с неформалната музика, познатото/фолклорното/ с авторското начало, в случая с модела на виенския зингшил. Наподобяването на елементи, сюжет и емоционалност, разширява репициентската група и улеснява възприемането на творбата. Тази опера може да се счете за прототип на оперетата със схематичността на сюжета, нелогичността на образите, действието и хепиенда, а

арията „Der Hölle Rache kocht in meinem Herzen“ – за част от групата на прототиповите стандарти на кратката вокална форма. Този сегмент от „Вълшебната флейта“ е знаков и разпознаваем прототип на песента, заради отчетливото разполагане на текста в две строфи и полустрофа на финала, с арпеджиото помежду тях, което може да се приеме като псевдорефрен, както и със синхронизирането на мелодичната линия с логиката на либретото. Талантът на Моцарт да съчетава авторската музика с традициите на зингшпила, се мултиплицира и в другите му, предимно комедийни, произведения: „Така правят всички жени“, „Сватбата на Фигаро“ и „Дон Жуан“, и се откриват в „Сън в лятна нощ“ на Менделсон.

Бах работи само в Германия, Моцарт предимно в Австрия, докато Хендел е по-скоро космополит. По-голямата част от живота му минава в Лондон, а той целенасочено изучава италианската и френската школи и експериментира в творчеството си, с което допринася за мигрирането на модели и национални традиции, и с работата си е част от създателите на средата, в която се появява гений като Моцарт. Неговата ария "Lascia ch'io pianga" на Хендел се появява в началото на XVIII век и изненадва с отчетлива и елегантна мелодичната линия, силен драматизъм, стегнат строфичен модел и кратка продължителност. Тя е разработка на мелодия, използвана в неговата опера „Алмира“, трето действие, като текстът също е редактиран. Т.е. демонстрирана е адаптивност, която по-късно ще стане типична особеност на модерната песен, както и установеният при по-късните стандарти музикален „сепаратизъм“ - "Lascia ch'io pianga" е твърде популярна и известна, докато операта, в която е включена, си остава непозната за широката публика.

Във втората подглава **2.2. Белкантото – система за пеене, обучение и сценично поведение** е изложен личният поглед на автора към неговите принципи в модерното вокално изкуство и вокална

методика е предложен систематизиран анализ на Белкантото като система за пеене, обучение и сценично поведение. Вокалните му принципи са анализирани и подредени през погледа автора като вокален педагог и като обобщение на генерирания от него опит като изпълнител. Макар да не е част от характеристиките на кратката вокална форма, белкантото изиграва своята роля за развитието ѝ, поради което е направено допустимото отклонение в дисертационния труд. От култа към бароковите кастрати остава по-важната част – за успешната кариера на солиста и високото качество на интерпретацията са най-важни: природните гласови данни, високото ниво на вокалната техника, самодисциплина, актьорски умения, добър контакт и комуникация с публиката. Белкантото е цялостна комплексна система, която се усъвършенства с времето, а усвояването на принципите ѝ създава навици и вокално-техническа база, върху които изпълнителят се чувства сигурен и свободен да надгражда и експериментира¹. Това е необходимо, тъй-като в поп-музиката няма диапазонно позициониране на партиите, както в класическата музика и операта. Поп-певецът избира какво да включи в репертоара си и как да го изпее, за което трябва да владее добре гласа си, и от това зависи успеха му. Т.е. връзката между изпълнителското майсторство и кратката вокална форма може да се нарече базова – те са взаимозависими и не могат да се развиват отделно.

Третата подглава **2.3. Ария да капо и Art song – първообрази на модерната песен** е насочена към ролята, която изиграват класическите форми **Ария да капо и Art song** за

¹ Личният опит на автора като вокален педагог е обобщен в статията „На седем стъпки от музиката“, публикувана в Годишник на Академия за музикално, танцово и изобразително изкуство, Пловдив, 2018, стр.150, достъпно

на <https://www.artacademyplovdiv.com/amtii/Godishnik/Godishnik%202018.pdf>

развитието на модерната песен, най-вече със структурните си особености. И двете имат своите проекции в модерната музика и са част от еволюционните процеси на съвременната вокална форма. Ария да капо се състои от три части, като първата и втората са контрастни, понякога има промяна в темпото, акомпанимента. За творческите решения на изпълнителя е предвидена третата част – да саро (от главата, т.е. от артиста), където той може да импровизира по темата. Хендел включва в ораторията „Месия“ два образца на този вид - „Тръбата ще прозвучи“ и „Той беше презрян“. След оперните реформи ария да капо не се среща често, но нейното структуриране и изпълнителската свобода, която дава, я съотнасят към значителните еволюционни фактори в историята на кратката вокална форма.

За Art song [Art song, онлайн] може да се каже, че е класическият аналог на песента, при който авторството е документирано, и жанровата принадлежност е безспорна. Освен строфичната структура, често триделна, това произведение е композирано специално за солов глас в камерен съпровод и концертно изпълнение, предимно салонно. Както ария да капо, art song е създадена за определен диапазон и се изпълнява без вариации. Формата се втвърдява допълнително от ограничения брой адресати, за които е предназначена. Нейни вариации обаче преминават в немската музикална традиция, вероятно поради големия брой композирани немскоезични песни. Но и двете разглеждани форми не се дисеминират широко и извън класическата музика, тъй-като са отдалечени от широката публика като стил и тематика, и не могат да се адаптират към нейните търсения.

В четвъртата подглава **4. Реформиране на класическата музика и оперното изкуство в края на XVII и през XVIII век** се проследява и анализира сближаването с градската култура и тенденция към развлекателност. Разгледана е важната тема за ролята

на твореца за развитието на изкуството. Творчеството на Хайдн е нов етап в сближаването на класическо, фолклорно и градско начало, като този процес е подпомогнат от завръщането на монофонията като предпочитан метод за музициране. Соловите изпълнения са основата в изграждането на музикално-драматичните произведения като най-удачен начин за емоционална експресия и въздействие. Кариерата му на придворен капелмайстор при князете Естерхази предполага композиране и аранжиране на музика предимно за развлечения. Той реформира симфонията, структурирайки я в четири части, като следва същия модел в сонатното рондо, където строфичните елементи се редуват с пасажии, подобни на рефрени. Този вид композиции по-късно се откриват при Моцарт, Бетовен, Шуберт, Менделсон, Брамс. Комичната му опера „Куцият дявол“ (1753 г.) [Der krumme Teufel, онлайн] е забранена от цензурата. Тя е по-близо до народните развлечения с грубия си простоват език, героите често говорят, вместо да пеят, и това са признаци за сближаване с площадните градски развлекателни форми, в случая с австрийската им разновидност – зингшпила, и е индикативно за процесите, които ще доведат до появата на оперетата, мюзикъла, бурлеската и т.н. В творчеството си Хайдн включва елементи от чешката, австрийската и хърватската фолклорни традиции, както и от циганската музика, което е друг важен принос за развитието на класическото изкуство и в експериментирането с фузия на генеалогично различна музика и стилове.

Пестеливостта на изразните средства в творчеството на Глук допринася за изчистване и схематизиране на формите, като в същото време се запазва последователността и органичността им. Подобно на Хайдн, той работи в неформална музикална среда – свири на селски увеселителни събития или заведения, което фомира нов холистичен подход към музиката и показва колко важна е средата за разгръщането на новаторските тенденции. Развитието на сюжетната линия и

образите на героите са основното, няма музикално-технически виртуозитет и танцови крайности, той акцентира върху драматургичността и музикално-декламационното качество на речитативите, смислово и емоционално обвързани с контекста. Този функционално-обусловен синкретизъм, характерен за Глук, е много важен за кратките форми, особено в модерната музика, където акцентът често е изместен от вокалното майсторство към зрелищно-импресивния елемент.

Моцарт е композитор от друг реформаторски тип. Творчеството му е по-впечатляващо от това на Глук, но дори набързо композираните му произведения се отличават с художествена стойност. Въпреки различията, той продължава реформаторската линия на своя предшестевник, без да декларира намеренията си в тази посока, като запазва яснотата и чистотата на мелодичната линия, единството ѝ с текста, драматургичната обвързаност на емоционалната експресия в протагонистките партии. Моцарт предпочита ариите да следват основните моменти в сюжетната линия и да не са самоцелна демонстрация на виртуозност. Така се преосмисля и повишава художествената им стойност, внушава се искреност и дълбочина на изобразяваните чувства, в публиката се провокира емпатия и идентифициране с героя. Съответно така се повишават предпочитанията ѝ към тези кратки форми в голямото произведение, т.е. превръща ги в хит. Логичен е изводът, че с усета си към музикалната среда, чрез неимоверната си способност да запомня и транскрибира музикални фрази в своите произведения, той предава духа на времето и хората. Моцарт окончателно утвърждава принципа, че развлекателната музика трябва да е близко до живите процеси и актуалния вкус на масовата публика. Неговият изчистен и достъпен стил, и най-вече лесното възприемане на произведенията му създава чувство за паралелност на емоциите и събужда емпатия.

В петата подглава **5. Романтизмът и техническата революция – начало на модерната развлекателна индустрия** анализът се насочва към окончателното модернизиране на обществото както в социално, така и в технико-икономическо и културно отношение. Новото буржоазно общество е по-либерално и равноправно от феодализма, а постиженията на науката улесняват живота на хората, генерират финансов ресурс и възможности за развлечения. Романтизмът е израз на увереността и самочувствието на този нов човек. Той желае да се самодокаже и защитава правото си да изразява свободно себе си и чувствата си, най-вече драматичното разочарование от конфликта между реалност и мечти. Кратката вокална форма с персонифицираното си солово изпълнение е най-удачният начин да се изразят личната драма и страданията, които са новият култ в изкуството. Това е епоха на резонанс между разгърнатия творчески потенциал и наличието на средства да бъде реализиран. С миграцията към индустриалните градове започва създаването на центрове за потребление на развлекателни продукти от концентриралите се на едно място разнородни групи от хора, а именно кафе – шантани, музикхолове, драматични и оперни театри. Липсата на хомогенност в социалната маса изолира музикалните жанрове, сюжети и мотиви, които са с локална семантика и разпознаваемост, и стимулира появата на унифицирани и общопонятни разновидности на кратката вокална форма.

ТРЕТА ГЛАВА

Опит за дефиниране на кратката вокална форма и за класификация на разновидностите ѝ преди началото на развлекателна индустрия през XIX век

Дефинирането на кратката вокална форма и посочването на определящите я особености е основна цел на дисертацията, като аргументите и изводите са изложени в третата глава от труда. Това е централната част и умишлено е позиционирана между периода на класическата и модерната развлекателна музика. След изложените факти и направените обобщения в първите две глави, може да се пристъпи към изводите за развитието и същността на изучаваното явление. На реверсивен принцип вече дефинираната форма и нейната дисеминация ще бъдат разгледани като част от музикалния развой в периода от XIX век до средата на XX век.

В подглавата **3.1. Национално локални начални форми на песента** се обръща внимание на начина, по който еволюционните процеси преминават от влиянията на трубадурската песен върху класическите кратки форми в различните страни на Европа. Тяхното развитие осъществява следващо вторично влияние, за преоткриване на шансона, за появявата и развитието на канцонетата, лийда и другите подобни произведения. Макар да имат известни национално типични особености, тези произведения са структурно-тематично и функционално идентични, ориентирани са към масовия реципиент и често обединяват елементи от различни видове музика. В следствие това ще улесни сближаването и смесването им в унифициран съвременен кратък вокален вид. Естествената миграция на музика от Стария континент и развлекателните песни с мигрантските потоци в САЩ е в полза на тази универсалност, която се доразвива чрез смесването на европейската с афроамериканската музика. От взаимодействието на генеалогично различните традиции се раждат нови разнообразни явления, част от които са джаз стандартите.

Основните определящи и диференциращи признаци за песента са изложени във втората подглава **2. Тълкуване на понятието кратка вокална форма**. При посочените продължителни и сложни

процеси на развитие, това е направено по отношение на най-важните характеристики и без претенции за изчерпателност, поради невъзможност при този обем произведения да се обхванат всички детайли.

Основополагащият елемент, върху която се надгражда при кратката вокална форма, е **хомогенното, пълноправно и пълноценно съчетаване на музикалния и вербалния елемент в нея**. Това е синкретична форма, изградена върху обединяването на функционално подобните (по структура, ритъм, емоционалност) и най-разпространени изкуства – литературата и музиката. **Продължителността е кратка** – обикновено около четири-шест минути и тя ясно се определя от публиката като такава в съпоставянето ѝ с по-дългите инструментални или музикално драматични форми. **„Запеваемата“ мелодична линия** трябва да е лесна за запомняне и възпроизвеждане, както от вокалиста, така и от публиката. **Комуникативно-експресивната и въздействаща функция** на краткото вокално произведение се реализира чрез изповедно-диалогичен строфично структуриран текст. Желателно е той да е с поетични достойнства, на общочовешка и в същото време персонализирана тематика, в която многобройната аудитория да се припознае. **Убедителността и естествеността на изпълнението** трябва да се получат **от професионалното в техническо отношение изпълнение и естественост в сценичното присъствие на изпълнителя, като от особена важност е разпознаваемостта на изпълнителския глас за публиката и неговият специфичен тембър**.

Според наличието на текст и вида на музиката, кратките форми са разпределени в четири групи: класическа инструментална, класическа вокална, модерна инструментална и модерна вокална.

Разнообразните класически произведения са посочени по периоди в Таблица 1, кратките и дългите са визуално разграничени.

епоха	Класическата кратка музикална форма
средновековие	<i>Балада, баллата, естампи, мадригал, мотет, органум, салтарело</i>
ренесанс	<i>балада, канцона, карол, шансон, фантазия</i> (хроматична фантазия), <i>галярда, интермедия, лауда, литания, мадригал</i> , меса, циклична меса, пародийна меса, парафразна меса, кантус фирмус меса, <i>мотет, мотет-шансон, паване</i> , ричеркар, секвенция, тиенто, токата, опера
Барок	<i>алеманда, канон</i> , кантата, <i>шансон</i> , концерт, кончерто гросо, солов концерт, <i>куранта</i> , фуга, <i>гавот, жига</i> , меса, <i>менует</i> , опера, опера буфа, опера серия, оратория, <i>пасакалия</i> , пасторал, <i>прелюдия, сарабанда</i> , симфония, соната, соната за флейта, трио-соната, сюита, <i>сонатина</i>
Класицизъм и романтизъм	<i>арабеска, багатела, балада</i> , балет, <i>валс</i> , класически балет, <i>каприз, карол</i> , концерт, концерт за виолончело, концерт за кларинет, концерт за контрабас, концерт за флейта, концерт за обой, концерт за пиано, концерт за тромпет, концерт за цигулка, концерт за виола, <i>дивертименто, етюд, фантазия, импромтю, интермецо, лид</i> , меса, <i>марш, мазурка</i> , мюзикхол, <i>ноктюрно, октет</i> , опера, баладична опера, опера буфа, опера комик, опера серия, оперета, увертюра, концертна увертюра,

	симфонична поема, зингшпил, сарсуела, концертна ария, оратория, полонеза, прелюдия, квартет, квартет за пиано, квартат за струнни, квартет за обой, квинтет, квонтет за пиано, квинтет за струнни, квинтет за духови, реквием, рапсодия, <i>рондо</i> , <i>скерцо</i> , <i>серенада</i> , симфония концертанте, <i>соната</i> , <i>соната за фагот</i> , <i>соната за виолончело</i> , <i>соната за кларинет</i> , <i>соната за флейта</i> , <i>соната за пиано</i> , <i>соната за цигулка</i> , <i>соната за виола</i> , песенен цикъл, симфония, програмна симфония, хорова симфония, сюита;
20 и 21 век	балет, неокласически балет, модерен балет, бурлеска, кабаре, концерт за оркестър, електронна музика, експериментален музикален театър, филмова музика, моментна форма, минималистична музика, музикален театър, опера, саундтрак, трио, водевил

Таблица №1

Използваната формулировка „относително кратки“ е единственият начин за разграничаване на крупните музикално-драматични и симфонични форми от сонатата, серенадата, рондото и т.н. За периода преди изнамирането на грамофона, нямаме никакви документирани изпълнения, от които да се направят точни изводи за конкретната продължителност на една или друга творба. Условността е свързана с обемността на класическата музикалната продукция, голяма част от която е останала непозната на широката публика.

От добрата застъпеност на кратките музикални форми специален интерес предизвикват баладата, рондото и пасторалът. В музиката и литературата има терминологична идентичност,

произтичаща от идентичността на характеристиките, но с разлика в изразните средства – музика или текст. Трите посочени произведения съществуват паралелно в инструментална, стихотворна и вокална разновидност. Както е известно, баладата е най-разпространена – от класическата до съвременната рок-балада, която е от ударно въздействащите разновидности на съвременната кратка форма. Обобщаващото сравнение за пореден път показва ясно, че кратките вокални форми не са модерно изобретение, както и че аналогичната структура и метрика на музикалната фраза и поетичната реч са съвместими и пораждат процесите на синкретизиране, т.е. на съчетаване на две различни изкуства, които ще доведат до абсолютната хегемония на модерната кратка вокална форма и превръщането ѝ в най-комерсиалната, съществувала някога.

Въпреки богатството и разнообразието на класическата музика, повечето произведения са изградени чрез последователно редуващи се еднакви секции (АСАСА), а при други еднаквите сегменти са разделени от различни части (АВАСА), както при рондото например. За съвременната публика това е обичайната структура и тя не е водещото за стилистичното диференциране на произведенията. Подвидовете в модерната кратка вокална форма - балада, рок, танго, диско и т.н., се определят от слушателя по съвсем други и комплексни критерии – темпо, настроение, емоционалност и др. Структурната аналогия между музика и текст е в основата и на монументалните жанрове - операта и оперетата. При крупните синкритични форми музиката е адаптирана към текста или обратното, зависи кое е създадено първо, без това да повлиява крайния успех на произведението. Пример са множеството опери със сюжети от древногръцката драматургия.

Основният извод е, че кратката вокална форма е структуроопределящо понятие за произведенията, разпознавани от

публиката като кратки, съставена е от свободно конфигуриращи се строфични елементи, лесно запомняща се и запеваема мелодична линия, с поетичен текст, изпълнявана предимно от солист или камерни формации в съпровод от малка група или оркестър. Тя не може да бъде ограничена и определена жанрово и стилово, тъй-като е адаптивна и поради което се дисеминира свободно и глобално. Терминът има обобщаващо значение и се използва в широк смисъл.

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

XIX век - порталът между две епохи

След като понятието е дефинирано, в четвърта и петата глава се проследява развитието и миграцията на формата от Европа в САЩ и обратното връщане на нови тенденции, както и влиянието на различните музикални традиции за появата на нови жанрове през втората половина на XIX век и първата половина на XX век. Четвъртата глава разглежда икономическите и социо-културните промени и техническата революция като причини за появата на нови развлекателни жанрове през този период. През XIX век концентрирането на големи нехомогенни групи в индустриалните центрове достига най-високите си стойности, миграцията към САЩ е активна, вкл. и от Азия. Процесите вече протичат от унификация към глобализация, музиката изоставя регионалното, националното и етническото. Част от моделите и мотивите, които не могат да се игнорират, се асимилират в новите стилове. Това ускорява утвърждаването на кратката вокална форма като основна в развлекателните жанрове именно поради нейната същност на всеобща, адаптивна и лесно достъпна, както за творците, така и за публиката. Към тези фактори в началото на XX век ще се добави изобретяването на грамофона и развитието на звукозаписната индустрия. Бумът в

появата на специални места за развлечения на средната и работническата класа в Париж, Лондон, Виена първоначално, а после по целия континент, е особено важен за развитието на развлекателните форми. Кафе-шантаните се появяват в началото на ХХ век дори в България.

В първата подглава **1. Оператата, шансонът, бурлеската и мюзикълът – началото на новите стандарти в развлекателната индустрия** е разгледано развитието на новите музикално – драматичните форми оперетата, мюзикълът и бурлеската в развлекателната индустрия, както и възраждането на шансона в Париж, чията съвременна форма е прието да се нарича френски шансон. Естествено класическата музика е източник на идеи и влияния поради все още широката си застъпеност и подготвени композитори, изпълнители и добре организирани мрежи за турнета. Европейските композитори отдавна реформират класическата музика в посока сближаване с фолклорните и неформалните традиции на градските развлекателни форми, както се изтъкна в предходните глави. Тенденциите се проявяват във „Вълшебната флейта“, „Така правят всички (жени)“, „Сватбата на Фигаро“ и „Дон Жуан“ на Моцарт. В Англия още през 1728 г. е премиерата на „Просешка опера“ [The Beggar's Opera, онлайн] на Джон Гей, която се посочва за ранен прототип както на оперетата, така и на бурлеската със силно сатиричното, често импровизационно актуализирано съдържание по злободневните теми. Използването на немски и английски, вместо италиански в някои от либретата на посочените опери е акт на заявяване на целевата група на произведението – обикновената публика, и е признак за посоката на развитие на класическата музика.

Подглавата **2. Офенбах и оперетата – от класика към развлекателни жанрове** започва с поставеното в Пале Роял през 1847 г. произведение на композитора Флоримон Ерве „Дон Кихот и Санчо

Панса“. Макар, че е по мотиви от романа „Дон Кихот“, то е с водевилен нюанс и се приема за началото на оперетата. Но окончателната проява на жанрово-диференциращите признаци на това ново произведение може да се види при Офенбах. „Орфей в ада“ и „Хубавата Елена“ са съвършени примери за таланта му да създава фарсови и комедийно-пародийни произведения, както и да включва в тях фолклорни и други елементи. Тези му композиции му отреждат водещо място във водевилните театри и развлекателните събития в Париж и допринасят за отделянето от класическата музика на новия жанр - оперетата. Популярността на Офенбах е причина за неговото турне в САЩ, с което се осъществява пренасянето на новите процеси отвъд океана.

Пример за синтез на фолклорни, класически и модерно-развлекателни елементи в творчеството на Офенбах е „Адският галоп“ (Galop Infernal) от „Орфей в ада“, или по-популярен като Канканът. Танцът канкан се появява в работническите квартали на Париж, бързо става популярен в кафе-шантаните, преминава в класическата музика, изпълнява се и до днес. Посочената част от произведението на Офенбах, която в Youtub и Spotify е налична и във вокален вариант, е безспорен пример за отделянето на стандартите от крупните произведения и „фолклоризирането“ им още във втората половина на XIX век, както и за тяхната адаптивност в различна среда. Те са познати на широката публика, но голяма част от нея не знае кой е авторът и от кое произведение са тези стандарти. Освен с канкана, Офенбах експериментира и с баркаролата [Barcarolle] – фолклорна песен на венецианските гондолиери, която се среща в творчеството и на други композитори. Това е пореден пример, че винаги е имало неограничавано мигриране и репродуциране на жанрове, мелодични и темпови модели.

Третата подглава 3. Виенската оперетна школа обръща внимание на утвърждаването и популяризирането на оперетата като нов развлекателен жанр благодарение на композиторите от семейство Щраус, като и на Лехар и Супе. Специално е акцентирано върху вече очевидната жанрова ориентация на композитори и певци. По-късно, когато популярната музика стане отделен жанр, закономерно ще се утвърди и творческият профил на поп-музикантите – композитори, изпълнители и т.н.

Процесите по пренасяне и налагане на жанра в САЩ, както и на други тенденции в музикалните и музикално – драматичните форми за забавление там, са обект на анализ в четвъртата подглава **4. Културната фузия на Стария и Новия свят след 50-те години на XIX век.** Всички описани по-горе културни модели мигрират и се мултиплицират в Северна Америка. Там вероятно се поставят всички разновидности: оперета, водевил, зингшпил, фарс, бурлеска, екстраваганца и др.

В петата подглава **5. Бел епок, френският шансон и кафе – шантаните – част от поп културата на XIX и XX век** са проследени причинно-следствените връзки между социално–икономическото и резултативното му културно развитие през този период. Търсенето на удоволствия и развитието на местата за забавление утвърждава достигат невиджан пик, което се отразява на развитието на съвременния (наричан за яснота френския) шансон. Той запазва любовната си тематика, строфичната си структура и емоционална интензивност и е основна част от репертоара на увеселителните заведения и уличните музиканти в Париж. По това време започва оформянето на изпълнителския профил на модерния шансонер/певец – с личен чар, чието изпълнение да звучи завършено. Отдава се предпочитание на „талантливата песен, одухотворената дикция и надарения разказвач, които играят по-важна роля от обхвата и

емоционалните ресурси на гласа“ [Chanson populaire, онлайн]. Подобна формулировка означава, че класическото пеене и техника вече не са съществена и задължителна част от модерната музика, нито демонстрацията на изключителни способности.

Показателен за виталността този вид песен в частност и на парижките традиции в развлеченията като цяло са функциониращите и до момента култови заведения, открити още през XIX век - „Мулен руж“, „Фоли Бержер“, зала „Олимпия“, в която с голям успех е пял Емил Димитров. Неговият репертоар и популярност подпомагат разпространението и влиянието на шансона в България. Неговата популярност и репертоар допринасят отчасти за преодоляване на културно-масовите и трудово-бригадирските нюанси на популярната ни музика от 50-те години на XX век. Атмосферата на френската бохема и Бел епок е от важните външно въздействащи фактори, които ускоряват развитието на популярната музика и кратката вокална форма в началото на новия век.

Дисеминацията на нововъзникналите в Европа форми на развлекателната музика се осъществява чрез посочените накратко в шеста подглава **6. Лондонските групи в САЩ**. Те гастролират най-вече с бурлескови представления, но пренасят и още няколко новаторски промени като модела на мюзикховете, в които се сервира алкохол, пуши се, и изцяло отговарят на едни нов, различен вид публика и начин на слушане. Както женските, така и мъжките роли са изпълнявани от актриси, което, прибавено към таланта им, ги е направило изключително популярни. Със сегментараното си изграждане бурлеската участва в еволюцията на кратката вокална форма, и приносът е свързан със структурния контекст на отделния номер в този жанр. Това не е музикално-драматично произведение със сюжет, а програма със самостоятелни музикални, драматични, дори циркови изпълнения. Често популярни

арии са използвани като основа на пародийните номера, което по същество е директна дифузия на класически стандарти в развлекателно представление. Фрагментарното изграждане на бурлеската прави номерата (вкл. песните) много по-самостоятелни и лесни за запомняне, и така оказва допълнително влияние за развитието на кратките форми. В тази подглава има кратък преглед на английските бурлескови трупи, които се установяват в САЩ.

ПЕТА ГЛАВА

Първата половина на XX век – мюзикъл, джаз, шансон и канцонета – свободно фузиране на мотиви и миграция на стандарти.

Основната тема на първата подглава 5.1. **Пренасяне на европейските традиции в Америка и начало на съвременната комерсиална развлекателна индустрия** е ролята на произведенията от европейски автори, играни в САЩ, като фактор за появата на мюзикъла. Беше посочено, че зад океана се поставят опери, оперети, водевил, зингшил, фарс, бурлеска, екстраваганца и др. Музикалната комедия „Черният мошеник“ („The Black Crook“) [The Black Crook, онлайн], с премиера през 1866 г. в Niblo’s Garden, Ню Йорк, се определя като мюзикъл, като от особено значение е обединяването на две различни национални традиции – романтичният балет, типичен за Франция, се съчетава с немската мелодраматичност. Произведенията на творческия тандем Уилям Гилбърт [W.S. Gilbert, онлайн] и Артър Съливан [Arthur Sullivan, онлайн] са повлияни от Офенбах и европейската оперета. Дватамата са профилирани в създаването на музикални комедии, които успешно следват промените в културния вкус, много полезни за бизнеса им, предлагайки на публиката спектакли, в които приятна и ненаатрапваща се музика е фон на схематичен сюжет с някаква логична последователност на събитията. След успешното им сътрудничество с хотел „Савой“ в Лондон,

благодарение на което стават известни и се появява определението „Салвойска опера“, те с успех работят в САЩ, а най-известното им произведение и от двете страни на океана е „The Mikado“ (1885г.).

В последните десетина години на XIX-ти и в началото на XX век започва бързото развитие и популяризиране на мюзикъла, който се превръща в сериозна индустрия на Бродуей, после и в Европа. През 1907 г. „Веселата вдовица“ на Лехар се играе на Бродуей и в други театри. Успехът е толкова голям, че през следващите десетилетия се филмира неколkokратно с успех - 1934г., 1952г., 1964г., 2005г. За популярната музика и за кратката вокална форма това е от значение, защото тази и подобни продукции формират нова представа за изпълнителя – появяват се пеещите актьори, профил по-съвместим и подходящ за синкретичните вокални форми в развлекателната музика.

Във втората подглава **5.2. Комерсиализацията и професионалното менажиране на развлекателните събития в САЩ – предпоставка за унифициране на кратката вокална форма**, се анализират нови извънмузикални фактори за нейния успех и разпространение. Пазарът дава възможност за реализиране на съществен обем музикална продукция, създавана от голям брой автори, някои от които в края на XIX и началото на XX век работят като част от творческото обединение Тин Пан Али², което е приоритетно с комерсиална насоченост. На тях дължим доста мюзикъли, превърнали се в класика, както и отделилите се от тях стандарти, назовавани с термина евъргрийни, популярни и до днес. Следвайки успешния комерсиален модел, творците от обединението налагат жанровите стандарти на новите музикално-драматични

² Тин Пан Али е обединение на издатели и автори на песни, оформило се в Ню Йорк в края на XIX и началото на XX век, което е има съществена роля за развитието на съвременната популярна музика, източник: https://en.wikipedia.org/wiki/Tin_Pan_Alley, (б.а.)

произведения и кратки вокални форми, включително и джаз-стандарти. Евъргрийните „Over the Rainbow“ (Харолд Арлън), „Santa Claus Is Comin' to Town“ (J. Fred Coots), „I Can't Get Started“ и „April in Paris“ на Върнан Дюк, „My Funny Valentine“ на Лоренц Харт, I'll „See You in My Dreams“ на Ишъм Джоунс, „Ol' Man River“, „Smoke Gets in Your Eyes“, „The Way You Look Tonight“ на Джером Керн, и безспорно Кол Портър с цяла поредица хитове - „Night and Day“, „Begin the Beguine“, „I Get a Kick Out of You“, „Well, Did You Evah!“, „I've Got You Under My Skin“, „My Heart Belongs to Daddy“ and „You're the Top“ са на автори от посоченото обединение. Това е пример, че комерсиалността е важна част от характеристиките на кратката вокална форма в популярната музика и може да бъде градивна. Развиването на звукозаписната индустрия също е част от този процес. В тази подглава продължителността на разглежданата форма е обвързана и обяснена с техническите възможности за звукозапис при изобретяването на грамофона от Емил Берлинер [Emile Berliner, онлайн], които са били около две минути, две минути и половина.

Началото на века е динамично и това е предмет на третата подглава **5.3. Промените в началото на ХХ век и кратката вокална форма.** След Първата световна война и Голямата депресия мюзикълът демонстрира завършеност като жанр и настъпна период, определим като Златен век на мюзикъла. Новата музикална комедия се отличава със съчетаване на музика-диалог-танц, развитие на сюжета чрез песента и музиката, и вече има жанрово изявяващи се композитори и либретисти с различен национален произход, които не са свързани с класическата музика. Все по-чувствително мюзикълът и песента започват да придобиват глобален характер, регионалното звучене остава за малките компактни етнически общности. С развитието на киноиндустрията, особено в озвучаванията на немите филми, стандартът на кратката форма, вокална и инструментална, включително и джаз-стандартите, срещани в мюзикълите и в

популярната музика, успешно се трансферират и започват да се използват в киното. То е изкуството, което в най-голяма степен се възползва от музиката и от кратката вокална форма, както от цели произведения, така и само от части от мелодичната линия. Двете най-предпочитани за масово развлечение изкуства - музиката и киното, се проникват взаимно и зависят едно от друго, популярността им и обхвата на дистрибуцията са обвързани.

Следвайки линията на комплексно анализиране на процесите, са посочени примери и е разгледано проникването и смесването на джаза с европейските традиции, като резултат от аналозиите и подобията между тях, както и от новаторските търсения на авторите.

В подглавата **5.4. Мюзикълът на ХХ век – от блясъка до рок-оперите. Влияние върху културния живот в Европа** основен предмет на анализ е генериращата функция на музикалната продукция и натрупания опит от творците в САЩ след 30-те години на ХХ век за продължаване на еволюцията на новите жанрове. През този период се появяват „Порги и Бес“, Магьосникът от Оз“, „Целуни ме, Кейт“, които се превръщат в класика. От множеството автори е изтъкнат приноса на Коул Портър, музикантите от фамилията Гершуин – Айра и Джордж, Ричард Роджърс, Ърлин Бърлинг, Оскар Хамърстейн, и на либретиста П. Г. Удхаус, известен английски хуморист. Ролята на танца в представленията се увеличава, след постановките на известният импресарио Флоренц Зигфелд във вариете Зигфелд Фоли, направено по аналогия с Фоли Бержер. Традицията на Зигфелд намира блястяща приемственост, когато на Бродуейската сцена стъпват Джером Робинс, Боб Фоси и Гауър Шампион, и това е вторият славен период за танцовия елемент в мюзикъла. *Благодарение на работата им танцът в мюзикъла, а смятам че в последствие и при изпълнението на кратки вокални форми, се превръща в невербален изразен елемент,*

който акумулира допълнителни кулминационни стойности на емоцията.

Процесите на фузия достигат революционно естество в „Порги и Бес“ на Джордж Гершуин, която самият композитор се затруднява да определи жанрово и технически. Самият Гершуин композира целенасочено авторската си музика по-близо до масовото съзнание и вкус, неговите фолклорни и джаз-елементи звучат органично в теситурата на произведението, а самият той в крайна сметка определя „Порги и Бес“ като „фолк опера“ [Gershwin, The New York Times, онлайн]. Цялата опера и най-известната ария „Summer time“ са наречени по-горе революционни заради същността си на авторско произведение, звучащо като автентичен градски фолклор. Същата линия на баланс и актуално звучене се открива в по-късните хитови мюзикъли като „Исус Христос супер звезда“, „Коса“, „Ах, този джаз“, „Клетниците“, „Моята прекрасна лейди“, „Цигулар на покрива“, „Мулен руж“, „Евита“, които се приемат като модерна класика.

„*Summer time*“ е христоматиен образец за кратка вокална форма с рекордна честота и брой на интерпретиране, която отдавна се разпространява като самостоятелна песен. Вероятно над деветдесет процента от аудиторията не са гледали „Порги и Бес“, нито са запознати със сюжета и образа на героя, който я изпълнява там. От версиите в музикалните платформи е очевидно, че тя се е фолклоризирала до степен изпълнителят да прави промени в текста, ритъма и т.н., както е с текста в предпочитания вариант от Ела Фитцджералд [Ella Fitzgerald Lyrics, онлайн]. Но независимо от различията, от това дали се изпълнява от мъжки или женски глас, със или без импровизации, това е стандарт, който винаги звучи пълноценно и универсално, въздейства като независимо,

самостоятелно произведение, изчерпващо музикалния и емоционален замисъл на автора.

Значението на мюзикъла в глобалното развитие на музикалната среда е разгледано в частта за инвенциите му, които пристигат в Европа с Коул Портър. Докато Гершуин работи само в САЩ, вероятно заради ранната му кончина, колегата му се потопява изцяло в отминаващата Бел епока и парижката бохема. Двамата реализират по различен начин влиянията на отделните музикални традиции и стилове. Гершуин представя на сцените в САЩ новите европейски тенденции, обогатени с елементи от афроамериканската музика, джаза и местния градския фолклор. Коул Портър пристига в Европа като американски композитор с неголям опит. Докато изучава принципите на европейската музика, чрез композициите му в местните театри се осъществява вторичното влияние на стилистично по-разнообразната американска развлекателна музика. Най-ранните признаци за това влияние се чуват в балетната композиция „Within the Quota“ (1922-1923), [Porter: Overtures & Within the Quota, онлайн]³. Произведението е пример за трансферирането на новите музикални концепции от Америка на Стария континент, реверсивното им влияние и обратна дисеминация на музикални модели. В този смисъл можем да определим младия по това време композитор като последовател на Гершуин във фузирането на разнородни музикални елементи. Впоследствие Коул Портър написва множество мюзикъли, част от тях придобиват широка популярност, включително и чрез алиениралите се множество кратки фрагменти - стандарти, познати ни като легендарни евъргрийни⁴: „Old-Fashioned Garden“ (Hitchy-Koo, 1919), "Let's Do It, Let's Fall in Love" (Paris, 1928), "What Is This Thing Called Love?", (Wake Up and Dream, 1929) "You Do Something to

³ Достъпна в достъпна в платформата Youtube, на <https://www.youtube.com/watch?v=43WNSHiyr1w> (проверено на 11.09.2022г.)

⁴ Дадени са английските заглавия за избягване на неточности в превода, б.а.

Me"(Fifty Million Frenchmen, 1929), "Love for Sale", "I Happen to Like New York", "Where Have You Been?" (The New Yorkers, 1930), "Night and Day" (Gay Divorce, 1932), "Anything Goes", "I Get a Kick Out of You", "You're the Top"(Anything Goes, 1934), "You'd Be So Easy to Love", "I've Got You Under My Skin"(Born to Dance (film) , 1936), "In the Still of the Night"(Rosalie (film), 1937), "Get Out of Town", "My Heart Belongs to Daddy"(Leave It to Me!, 1938), "I've Got My Eyes on You", "I Happen to Be in Love", "Begin the Beguine"(Broadway Melody of 1940 (film), 1939). Творчеството на Коул Портър е от най-важните моменти в развитието на кратката вокална форма и популярната музика, за което говорят и посочените по-горе авторски стандарти. Влиянието на неговия стил се пренася и в киното както чрез музиката му, така и чрез актьорите, с които е работил - Фред Астер, Монти Ули, Катрин Крауфорд, Елизабет Уелч, и други.

Съвсем логично в киното, респективно във филмираните мюзикъли се запазват познатите процеси на отделяне на части от произведението като самостоятелни елементи. Освен хитовете на Портър, от други автори, включително и по-съвременни, са останали и следните най-известни стандарти: „Somewhere, over the rainbow”, „The Impossible Dream (The Quest)”, „Let the Sunshine In”, „Don't cry for me, Argentina”, „Memory”, „I Dreamed a Dream”, „Cabaret”, „May be”, „And I Am Telling You (I'm Not Going)”, „The music of the night”, „I get a kick out of you”, „Ol' man river“, като в литературата и Интернет има достъпни по-подробни списъци на популярни песни, свързани с мюзикъла.

В контекста на разглежданото явление новите развлекателни жанрове имат решаващо значение за оформянето, развитието и дисеминирането на кратката вокална форма. Те са близо до масовия вкус, надхвърлят локалното и жанровото, с което допринасят за глобализиране на поп-песента, както и утвърждаването ѝ като

адаптивен и демократичен вид, който има потенциал за неограничено творческо експериментаторство. В тази глава обширната тема за мюзикъла е частично и схематично разгледана, но в контекста на еволюционно-оформящите процеси в развитието на кратката вокална форма.

Заклучение

1. Обобщаващи изводи

Изборът на тема за докторантската теза е пряко обвързан с изпълнителската кариера и вокално-методическата ми работа в Академия за музикално, танцово и изобразително изкуство „Проф. Асен Диамандиев” – Пловдив. Редуването на фактологични и аналитични части разглежда конкретните явления и процеси в контекста на макроструктурното им позициониране в развиващата се музикална среда. Тази динамика е изложена донякъде фрагментарно, за да се проследят основните еволюционни етапи на кратката вокална форма.

Развитието на кратката вокална форма е изследвано приблизително от XIII век до средата на XX век., като се достигна до следните изводи, свързани с хиротезата и задачите на дисертацията:

- това е форма е с продължителна история, която преминава през трансформация и смесване на средновековния шансон с образците на класическата музика - Ария да капо, art song и др., и фолклорно-градското изкуство;

- появата на соловия изпълнителски профил е съотнесена към епохата на Барока и белкантото;

- модерната песен е резултат от процесите на музикалното развитие и въздействието на социално-културните и икономическите

промени в обществото. Реформите в музиката са в посока на по-голяма достъпност на произведенията за широката аудитория;

- кратката вокална форма е определена като синкретична - обединява музика и текст, има строфична структура. Тя е приспособима и адаптивна, няма изисквания за задължително диапазоново или вокално-постановъчно интерпретиране. Съвременната песен има развлекателна, наджанрова, надстилова, наднационална, надетническа и глобална същност, и е доминираща музикална форма в комерсиално развлекателната индустрия. Нейната универсалност дава възможност тя да е апликирана в крупно музикално-драматично произведение, да е част от цикъл или да се изпълнява като самостоятелна творба.

Актуалността и авангардността на настоящата дисертация е най-вече в реализираната амбиция за макроструктурното анализиране на разглежданите явления. Кратката музикална форма е позиционирана и разгледана в контекста на класическото и модерното, регионалното и глобалното, разкриването на структурните асоциативни прилики в жанрово различните образци, както и в локалните проекции, в които се пресътворяват мигриращите стандарти. Дискусионно провокиращи и интересни аспекти на проблематиката са въпросите за формалното и неформалното в кратката музикална форма, нормата, импровизацията и интерпретацията, обективното и субективното възприемане на сегментирането на елементите.

В голяма степен е реализирана задачата, с оглед на големия хронологичен и тематичен обхват на тази студия, да се предоставят препратки към информационни източници и литература.

Приноси на изследването

1. За първи път е изследвано развитието и дисеминацията на кратката вокална форма в толкова продължителен темпорален период. Като причина за еволюцията ѝ са посочени многофакторни процеси – развитието и реформирането на музиката, които се определят като вътрешни, до външните – от ролята на ренесансовите идеи до постиженията на техническата революция. Дисертацията излиза извън музиковедските рамки и обръща внимание на комплексните обстоятелства, повлияли нейната поява;

2. Преимуществовно са формулирани основните формоопределящи характеристики на кратката вокална форма в контекста на историческото ѝ и музикално развитие;

3. Описани са и са анализирани двустранните влияния между европейската и разнообразната американска музикална култура, появата на мюзикъла под влиянието на оперетата;

4. Проследени са новите тенденции на фузиране на стилове, етно и класическа музика, появата на джазовите стандарти като друго еволюционно ниво в модерната музика.

ПУБЛИКАЦИИ ПО ТЕМАТА НА ДОКТОРАТА

- Салчев, Петър. **БЪЛГАРСКАТА СЛЕДА** //Пролетни научни четения 2016, Пловдив :АМТИИ, 2016, ISSN 1314-7005, с. 59-64.
- Салчев, Петър. **Speech level singing “breathing” Пееш и дишаш, както говориш.** Международна научна конференция “Млад научен форум за музика и танц“. Н Б У – София, 11-15 юни, 2015
- Салчев, Петър. **НА СЕДЕМ СТЬПКИ ОТ МУЗИКАТА,** //Годишник 2018, Пловдив: АМТИИ, 2018, ISSN 1313-6526, с. 150-158

ЛИТЕРАТУРА

- 1.Боварян, Алис. Вокално-постановъчна работа в жанровата музика.СОФИЯ (2007г.) ISBN: 978-954-8542-97-5
- 2.Дечева, Виолета. Музикалното измерение в представленията на театрите на Райнхард: Театралният период на Панчо Владигеров // Изкуствоведски четения 2009. – София: Институт за изследване на изкуствата – БАН, 2009. – 408 с.
- 3.Карпетров, Константин. Вокална методика. Музика. СОФИЯ(1990)
- 4.Клостерман, Евгени. Панчо Владигеров. – София: Музика, 2000 – 384 с.
- 5.Куюмджиев, Юлиан. Панчо Владигеров в българската музикална култура: Музика и театър в творчеството на Панчо Владигеров. – Пловдив: АМТИИ, 2009 – 95 с.
- 6.Лазаров, Стефан. Панчо Владигеров и театърът – София: Музика, 1976. – 176 с.
- 7.Левиев, Милчо. Pancho Wladigeroff/Milcho Leviev [компакт диск] : Song of the clown. – София : НБУ, 2010. - 1
- 8.Максимов,Иван. Вокална фонология – Наука за гласа. СОФИЯ (1993г.)
- 9.Моршицки, Ханс. Дишане – Терапия на дишането. Виена, Шпрингер (2002г.), достъпно онлайн на <http://www.oxylife.bg/files/Dishane-ot%20d-r%20Hans%20Morshitski.pdf>, ISBN: 873-244-8542-87-3
10. Byrne, Ed. Beiderbecke's In a Mist. //freejazzinstitute.com, 23 януари 2010.<http://freejazzinstitute.com/showposts.php?dept=transcriptions&topic=20081106110505_EdByrne> (16.02.2015)
11. George Gershwin (1898-1937). //musicacademyonline.com, 20 август 2011.<<http://www.musicacademyonline.com/composer/biographies.php?bid=58>> (16.02.2015)

12. Мануел Гарсия (син), „Пълен трактат за певческото изкуство“ („Traité complet de l'art du chant“, 1847), на български език - „Школа за песне“, 1959 г. от Държавно издателство „Наука и изкуство“, София, б.а.

13. Miller, Richard, „On the Art of Singing“, Oxford University Press, 1996, Online ISBN: 9780190268374, Print ISBN: 9780195098259, б.а.

Онлайн ресурси

1. Карастоянов, А. „Контрапункт. Полифония“, първо издание Наука и изкуство, София, 1954 г., второ издание Фондация “In Sacris”, София, 2017 г., ISBN: 978-619-90821-1-9, стр. 163, достъпно онлайн на <http://www.musicology-bg.com/karusonline.pdf> , проверено на 25.07.2022 г.

2. Музыка епохи барокко, онлайн, из Википедия, свободная енциклопедия, достъпно на https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%83%D0%B7%D1%8B%D0%BA%D0%B0%D1%8D%D0%BF%D0%BE%D1%85%D0%B8_%D0%B1%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%BA%D0%BA%D0%BE – проверен на 24.07.2022 г.

3. Handel arias countertenor, онлайн, достъпен на <https://www.opera-arias.com/handel/arias/countertenor/> проверено на 06.08.2022 г.

4. На седем стъпки от музиката, Годишник на Академия за музикално, танцово и изобразително изкуство, Пловдив, 2018, стр.150, достъпно на <https://www.artacademyplvdiv.com/amtii/Godishnik/Godishnik%202018.pdf>, проверено на 13.08.2022 г.,

5. Найденов, Андрей, Кристоф Вилибалд Глук (1714-1787) - реформаторските му опери, писани в законите на белкантото - кратка студия Достъпно на <http://galerianadumite.bg/wp-content/uploads/2019/11/GLUCK-Studiya.pdf> , проверено на 07.08.2022г.

6. Оперная реформа Глюка, онлайн на Википедия — свободная енциклопедия, достъпно на 28.08.2022 г. https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9E%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B0%D1%8F_%D1%80%D0%B5%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0_%D0%93%D0%BB%D1%8E%D0%BA%D0%B0

7. П. Г. Удхаус, онлайн, достъпно на <https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%9F.%D0%93.%D0%A3%D0%B4%D1%85%D0%B0%D1%83%D1%81#%D0%91%D0%B8%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D0%B8%D1%8F> , проверено на 10.09.2022 г.
8. Салчев, П., „Думите в музиката са изключително важни“, звуков файл, БНР, 29.05.2019г., достъпен на <https://bnr.bg/horizont/post/101125622/petar-salchev>
9. Средновековна музика, Уикипедия, свободна енциклопедия, достъпно на <https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BB%D0%B0%D1%81%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B0%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B8%D0%BA%D0%B0#%D0%A1%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B8%D0%BA%D0%B0>, проверено на 12.08.2022 г.
10. Стамболиев, Огнян, „260 години от смъртта на „Кавалера Глук“ - Кристоф Вилибалд Глук, достъпно на <https://www.operasofia.bg/news/5222-260-godini-ot-smartta-na-kavalera-gluk-kristof-vilibald-gluk> , проверено на 07.08.2022 г.
11. Troubadour, онлайн, From Wikipedia, the free encyclopedia, достъпно на <https://en.wikipedia.org/wiki/Troubadour>
12. Фаринели (1994), саундтрак, онлайн, достъпен на https://m.imdb.com/title/tt0109771/soundtrack/?ref=tt_trv_snd
13. Фаринели: Кастратът, онлайн, достъпно на IMDB на <https://www.imdb.com/title/tt0109771/> , проверено на 06.08.2022
14. American burlesque, [онлайн], From Wikipedia, the free encyclopedia, достъпен на https://en.wikipedia.org/wiki/American_burlesque [прегледано на 06.09.2022],
15. American Federation of Musicians, онлайн, From Wikipedia, the free encyclopedia, достъпно на https://en.wikipedia.org/wiki/American_Federation_of_Musicians , проверено на 02.09.2022 г.

16. Amusements, New York Times, 01.10.1968, [онлайн], [прегледано на 05.09.2022], достъпен на <https://timesmachine.nytimes.com/timesmachine/1868/10/01/78957067.pdf>
17. Art song, онлайн, From Wikipedia, the free encyclopedia, достъпно на https://en.wikipedia.org/wiki/Art_song , проверено на 06.08.2022
18. Arthur Sullivan, [онлайн], Encyclopaedia Britannica, достъпен на <https://www.britannica.com/biography/Arthur-Sullivan> [прегледано на 02.09.2022],
19. Ballad opera, [онлайн], Encyclopaedia Britannica, достъпен на <https://www.britannica.com/art/ballad-opera> [прегледано на 08.04.2021],
20. Ballad, narrative song, Encyclopædia Britannica, онлайн, достъпно на <https://www.britannica.com/art/ballad/Composition> , проверено на 01.09.2022 г.
21. Ballade (forme fixe) онлайн, From Wikipedia, the free encyclopedia, достъпно на [https://en.wikipedia.org/wiki/Ballade_\(forme_fixe\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Ballade_(forme_fixe)) , проверено на 17.07.2022 г.,
22. Ballets suédois, онлайн, достъпно на https://en.wikipedia.org/wiki/Ballets_su%C3%A9dois , проверено на 11.09.2022 г.
23. Ballets suédois, онлайн, достъпно на https://en.wikipedia.org/wiki/Ballets_su%C3%A9dois , проверено на 11.09.2022 г.
24. Barcarolle (Arr. Piano) Carl Maria Von Weber, Youtube, онлайн, достъпно на <https://www.youtube.com/watch?v=8SMMYGDukke> , проверено на 04.09.2022 г.
25. Barcarolle, онлайн, достъпно на <https://www.britannica.com/art/barcarolle> , проверено на 04.09.2022 г.
26. Baroque period, онлайн, достъпно на https://www.newworldencyclopedia.org/entry/Baroque_period проверено на 22.07.2022
27. Bel canto, онлайн, From Wikipedia, the free encyclopedia, достъпно на https://en.wikipedia.org/wiki/Bel_canto, проверено на 29.08.2022 г.

28. Burlesque 'wheels' now in one circuit; Columbia and Mutual Have Joined as United Circuit - Peace Made Last Fall, New York Times, 09.01.1928г., достъпен онлайн на <https://www.nytimes.com/1928/01/09/archives/burlesque-wheels-now-in-one-circuit-columbia-and-mutual-have-joined.htm> , проверено на 05.09.2022 г.
29. Cancan, онлайн, достъпно на <https://www.britannica.com/art/cancan> , проверено на 04.09.2022г.
30. Canso (song), онлайн, From Wikipedia, the free encyclopedia, достъпно на [https://en.wikipedia.org/wiki/Canso_\(song\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Canso_(song)), проверено на 17.07.2022 г.,
31. Chanson populaire, онлайн, достъпно на http://www.larousse.fr/encyclopedie/musdico/chanson_populaire/166737, проверено на 11.09.2022 г.
32. Chanson онлайн, достъпно на <http://www.larousse.fr/encyclopedie/musdico/chanson/166732> , 2, проверено на 15.08.2022 г.
33. Charles James Mathews, The Editors of Encyclopaedia Britannica, онлайн, достъпно на <https://www.britannica.com/biography/Charles-James-Mathews> , проверено на 05.09.2022 г.
34. Chopin, Barcarolle Fis-Dur op. 60, Youtube, онлайн, достъпно на <https://www.youtube.com/watch?v=thHZhutJ31k> , проверено на 04.09.2022 г.
35. Classical music, From Wikipedia, the free encyclopedia, онлайн, достъпно на https://en.wikipedia.org/wiki/Classical_music , проверено на 14.08.2022 г. Посочвам тази статия поради нейната обемност и информативност, а също така и заради посочената в нея богата библиография по въпроса.
36. Da capo aria, онлайн, достъпно на <https://www.britannica.com/art/da-capo-aria> , 2, проверено на 06.08.2022
37. Da capo aria, онлайн, From Wikipedia, the free encyclopedia, достъпно на https://en.wikipedia.org/wiki/Da_capo_aria проверено на 06.08.2022
38. Dansa, онлайн, From Wikipedia, the free encyclopedia, достъпно на <https://en.wikipedia.org/wiki/Dansa>, проверено на 17.07.2022 г.,

39. Der krumme Teufel онлайн, From Wikipedia, the free encyclopedia, достъпно на https://en.wikipedia.org/wiki/Der_krumme_Teufel, проверено на 06.08.2022 г.
40. Emergency Quota Act, онлайн, https://en.wikipedia.org/wiki/Emergency_Quota_Act, проверено на 11.09.2022 г.
41. Emile Berliner, онлайн, достъпно на https://en.wikipedia.org/wiki/Emile_Berliner, проверено на 03.07.2022
42. F.Mendelssohn - Barcarola Veneziana op 30, n.6, Youtube, онлайн, достъпно на <https://www.youtube.com/watch?v=tRwsAVyFOkI>, проверено на 04.09.2022 г.
43. Fritz Wunderlich Recital: Strauss Barcarole op. 17 no. 6, Youtube, онлайн, достъпно на <https://www.youtube.com/watch?v=WBFJYHQdAj8>, проверено на 04.09.2022 г.
44. Fugue, онлайн, достъпно на <https://www.britannica.com/art/fugue>
45. Gershwin, George (October 20, 1935). "Rhapsody in Catfish Row; Mr. Gershwin Tells the Origin and Scheme for His Music in That New Folk Opera Called Porgy and Bess". The New York Times. p. X1, цитиран в Porgy and Bess, [онлайн], From Wikipedia, the free encyclopedia, [прегледано на 10.09.2022], достъпен на https://en.wikipedia.org/wiki/Porgy_and_Bess#cite_note-2
46. Gershwin, George (October 20, 1935). "Rhapsody in Catfish Row; Mr. Gershwin Tells the Origin and Scheme for His Music in That New Folk Opera Called Porgy and Bess". The New York Times. p. X1, цитиран в Porgy and Bess, [онлайн], From Wikipedia, the free encyclopedia, [прегледано на 10.09.2022], достъпен на https://en.wikipedia.org/wiki/Porgy_and_Bess#cite_note-2
47. Gioacchino Rossini: Barcarolle, Youtube, онлайн, достъпно на <https://www.youtube.com/watch?v=94PbqPp5cbg>, проверено на 04.09.2022 г.
48. Gopnik, Adam, The Pleasure and Pain of Being Cole Porter, January 20, 2020, online, достъпно на <https://www.newyorker.com/magazine/2020/01/20/the-pleasure-and-pain-of-being-cole-porter>, проверено на 11.09.2022 г.

49. Haydn and folk music онлайн, From Wikipedia, the free encyclopedia, достъпно на https://en.wikipedia.org/wiki/Haydn_and_folk_music, проверено на 06.08.2022 г.
50. https://en.wikipedia.org/wiki/Lascia_ch%27io_pianga, проверено на 04.08.2022 г.
51. <https://www.youtube.com/watch?v=43WNSHiyrlw>
52. Jazz Age, онлайн, From Wikipedia, the free encyclopedia, достъпно на https://en.wikipedia.org/wiki/Jazz_Age, проверено на 01.09.2022г.
53. Josquin des Prés, онлайн, достъпно на https://fr.wikipedia.org/wiki/Josquin_des_Pr%C3%A9s – проверено на 20.07.2022 г.
54. Kostas Maginas - Peter Salchev, Summertime, онлайн, записът е достъпен на <https://www.youtube.com/watch?v=5nMwwSild3o>, проверено на 113.08.2022 г.
55. List of classical music genres, Medieval, онлайн, достъпно на https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_classical_music_genres#Medieval, проверено на 11.09.2022 г.
56. List of compositions by George Frideric Handel онлайн, достъпен в свободната енциклопедия Уикипедия на https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_compositions_by_George_Frideric_Handel, проверено на 06.08.2022,
57. Lydia Thompson, [онлайн], From Wikipedia, the free encyclopedia, [прегледано на 05.09.2022], достъпен на https://en.wikipedia.org/wiki/Lydia_Thompson
58. Madame Vestris and her times, by Pearce, Charles E., London, Paul, 1900, достъпна онлайн на <https://archive.org/details/madamevestrisher00pear>, проверено на 04.09.2022 г.,
59. Magic deer, Imdb, [онлайн], достъпен на <https://www.ibdb.com/broadway-production/the-magic-deer-412314>, прегледано на 02.09.2022

60. McGlinn J., Porter: Overtures & Within the Quota, London Sinfonietta, 19 November 2021 онлайн, достъпно на <https://www.warnerclassics.com/release/porter-overtures-within-quota> , проверено на 11.09.2022 г.
61. McGlinn J., Porter: Overtures & Within the Quota, London Sinfonietta, 19 November 2021 онлайн, достъпно на <https://www.warnerclassics.com/release/porter-overtures-within-quota> , проверено на 11.09.2022 г.
62. Minnesaenger, онлайн, From Wikipedia, the free encyclopedia, достъпно на <http://www.minnesang.com/Minnesaenger.html> , проверено на 17.07.2022 г.,
63. Most covered track, Guinness World Records, онлайн, достъпно на <https://www.guinnessworldrecords.com/world-records/519210-most-covered-track>- проверено на 13.08.2022 г.
64. Music Genres List, онлайн, достъпно на <https://www.musicgenreslist.com/music-classical/>, проверено на 11.07.2022 г.
65. Music in the Baroque Era. New York, W. W. Norton & Co., 1947. ISBN 0-393-09745-5, б.а.,
66. Mutual Burlesque Association, [онлайн], From Wikipedia, the free encyclopedia, достъпен на https://en.wikipedia.org/wiki/Mutual_Burlesque_Association , прегледано на 06.09.2022,
67. Olympic Theatre, https://en.wikipedia.org/wiki/Olympic_Theatre , и в статията Burlesque, <https://en.wikipedia.org/w/index.php?oldid=417157961> , проверено на 05.09.2022 г.
68. P. G. Wodehouse, онлайн, достъпно на https://en.wikipedia.org/wiki/P._G._Wodehouse , проверено на 10.09.2022,
69. Pirrota, Nino, Comedia dell' arte and opera, The Musical Quarterly, Volume XLI, Issue 3, July 1955, Oxford Academic, достъпно на <https://academic.oup.com/mq/article-abstract/XLI/3/305/1068811?redirectedFrom=PDF#> , р.305, проверено на 23.07.2022 г.
70. Porgy and Bess, онлайн, достъпно на https://en.wikipedia.org/wiki/Porgy_and_Bess#/media/File:Porgyandbess.gif , проверено на 09.09.2022г.

71. Rondo, онлайн, достъпно на <https://upwikibg.top/wiki/Rondo> , проверено на 11.07.2022 г.
72. Royal Academy of Music (company), онлайн, достъпно на [https://upwikibg.top/wiki/Royal_Academy_of_Music_\(company\)](https://upwikibg.top/wiki/Royal_Academy_of_Music_(company)), проверено на 04.08.2022 г.
73. Savoy опера, [онлайн], Encyclopaedia Britannica, [прегледано на 02.09.2022], достъпен на <https://www.britannica.com/art/theatre-music/Romantic-expansion>
74. Savoy опера, [онлайн], Encyclopaedia Britannica, [прегледано на 02.09.2022], достъпен на <https://www.britannica.com/art/theatre-music/Romantic-expansion>
75. See_America_First, онлайн, достъпно на https://en.wikipedia.org/wiki/See_America_First, проверено на 10.09.2022 г.
76. See_America_First, онлайн, достъпно на https://en.wikipedia.org/wiki/See_America_First
77. Sonata rondo form, онлайн, From Wikipedia, the free encyclopedia, достъпно на https://en.wikipedia.org/wiki/Sonata_rondo_form , проверено на 06.08.2022 г.
78. Speech level singing “breathing” - Пееш и дишаш, както говориш, Годишник на Академия за музикално, танцово и изобразително изкуство, Пловдив, 2012, стр.128, достъпно на <https://www.artacademyplvdiv.com/amtii/Godishnik/Godishnik%202012.pdf> , проверено на 13.08.2022 г.
79. The 101 Greatest Showtunes from 1920-2020, Peter Nason, Mar. 19, 2020, Tampa/St. Petersburg News, online, <https://www.broadwayworld.com/tampa/article/BWW-Exclusive-The-101-Greatest-SHOW-TUNES-from-1920-2020-20200319> , 11.09.2022 г.,
80. The Beggar's Opera, [онлайн], Encyclopaedia Britannica, [прегледано на 01.09.2022], достъпен на <https://www.britannica.com/topic/The-Beggars-Opera>

81. The best Broadway songs of all time, Adam Feldman& David Cote, July 30 2021, online, Timeout, <https://www.timeout.com/newyork/theater/best-broadway-songs-of-all-time> , 11.09.2022 г.
82. The Black Crook, [онлайн], Encyclopaedia Britannica [прегледано на 02.09.2022г.], достъпен на <https://www.britannica.com/art/musical#ref140810>
83. The Merry Widow, 1934, <https://www.imdb.com/title/tt0025493/> , проверено на 06.09.2022 г.
84. The Merry Widow, 1952, <https://www.imdb.com/title/tt0044900/>, проверено на 06.09.2022 г.
85. The Merry Widow, 1964, <https://www.imdb.com/title/tt12094648/> , проверено на 06.09.2022 г.
86. The Merry Widow, 2005, <https://www.imdb.com/title/tt0825752/> , проверено на 06.09.2022 г.
87. Theatre Regulations Act, United Kingdom [1843], Encyclopaedia Britannica, достъпно на <https://www.britannica.com/topic/Theatre-Regulations-Act> , проверено на 01.09.2022 г.
88. Tin Pan Alley, онлайн, достъпно на https://en.wikipedia.org/wiki/Tin_Pan_Alley, проверено на 06.09.2022 г.
89. Trobairitz, онлайн, From Wikipedia, the free encyclopedia, достъпно на <https://en.wikipedia.org/wiki/Trobairitz> , проверено на 11.09.2022г.
90. Troubadour, онлайн, From Wikipedia, the free encyclopedia, достъпно на <https://en.wikipedia.org/wiki/Troubadour>, проверено на 12.07.2022 г.
91. Verdi: I due Foscari / Act 3 - Barcarola: "Tace il vento", Youtube, онлайн, достъпно на <https://www.youtube.com/watch?v=lz38BggRg4w> , проверено на 04.09.2022 г.
92. Victorian burlesque, [онлайн], From Wikipedia, the free encyclopedia, [прегледано на 13.04.2021], достъпен на https://en.wikipedia.org/wiki/Victorian_burlesque

93. W.S. Gilbert, [онлайн], Encyclopaedia Britannica, [прегледано на 02.09.2022], достъпен на <https://www.britannica.com/biography/W-S-Gilbert>

94. Белкато, Исторически ескизи, онлайн, достъпно на <http://galerianadumite.bg/wp-content/uploads/2017/02/finalversionBELCANTO-ISTORICHESKI-ESKIZI.pdf>, проверено на 11.08.2022 г.

95. Грамофонна плоча, онлайн, достъпно на https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D1%84%D0%BE%D0%BD%D0%BD%D0%B0_%D0%BF%D0%BB%D0%BE%D1%87%D0%B0 – проверено на 03.07.2022 г.

96. Ella Fitzgerald, lyrics, онлайн, достъпно на <https://www.azlyrics.com/lyrics/ellafitzgerald/summertime.html>, проверено на 10.08.2022 г.

ПРИЛОЖЕНИЕ

Концерти на докторанта.

Концерт 1

22.10.2013
вторник 18:30 часа
Балабанова къща

IV МЕЖДУНАРОДЕН ФЕСТИВАЛ
"ДНИ НА МУЗИКАТА В БАЛАБАНОВАТА КЪЩА"
Есенно издание 2013

"КРАТКИ ВОКАЛНИ ФОРМИ
ОТ ОПЕРАТА ДО СЪВРЕМЕННАТА ПОПУЛЯРНА МУЗИКА"

ЕДЕЛИНА КЪНЕВА ПЕТЪР САЛЧЕВ АНТОНИ ДОНЧЕВ

Концертът е част от художествено-творческата докторантура на ас. Петър Салчев

Кратки вокални форми от операта до съвременната популярна музика ще представят Еделина Кънева, Петър Салчев и Антони Дончев. Наред с арии от Моцарт, Пучини, Бородин, Пърсел ще звучат и теми на Бърнстейн, Гершуин, Манчини. Изборът на тези произведения не е случаен. Той илюстрира историческото развитие на кратките вокални форми, чрез взаимодействията между различните жанрове, като цели да обърне внимание не само на последователността, а и на резултатите от тези смесвания.

За този концерт певецът допълва амплото си на поп и джазов изпълнител и с известни теми от мюзикъли и арии от оперни произведения, като ще се опита да ги интерпретира по автентичния начин, характерен за стила и епохата. В някои от вокалните партии ще му партнира сопраното Еделина Кънева. На рояла е маестро Антони Дончев. Петър Салчев е преподавател по поп и джаз пеене в АМТИИ – Пловдив. Концертът е част от процедурата по зачисляване в свободна художествено-творческа докторантура.

Концерт 2

Програмата на „Brass in Jazz“ включва широк спектър от музикални пиеси – съвременни оригинални творби на П.Салчев, М.Турийски, Федрегини&Бианки/ и световни джаз и боса нова стандарти, които ще бъдат представени от изключителни професионалисти и джаз музиканти – Петър Салчев, Мирослав Турийски, Александър Леков, Александър Каменов, Венелин Георгиев, Цвета Карагеоргиева, Георги Зайков, Благой Гешев и Емил Пехливанов. Идеята на концерта е да подчертае значителната

роля на брас бенда за развитието на джазовата музика, посредством специфично инструментално третиране на вокалната форма, промяна в представите за възможностите на класическия инструментариум и пределно разширяване на техническите, емоционални и естетически граници на музиката. Аранжиментите на М.Турийски ще демонстрират на практика богатството на изразни средства и инструментални възможности на състава.

Концерт 3

"One ballad night" е проект, подготвен с много любов, с много смирение и призив за повече обич между хората. Това е основното послание на концертите ни и се надяваме публиката ни да бъде докосната.

Концертите ще бъде представени в дните преди светлия християнски празник Цветница. Искаме да вдъхнем топлина и надежда на хората, че след трудните дни, в които напоследък живеем, непременно ще дойде възраждането, ще дойдат добрите времена – допълни певецът.

Музиката в "One ballad night" е на ръба на жанра а идеята и нейната реализация са белязани с дълбока еклктична фузия между класика, джаз и популярна музика. Сигурно е, че зрителите ще се насладят на красивите интерпретации в проекта , поднесени с широко отворена душа и професионализъм от участниците в него:

Петър Салчев – вокал,

Мирослав Турийски – пиано,

Петър Момчев – саксофон,

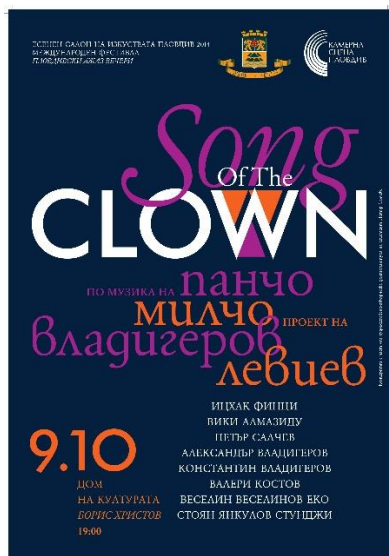
Георги Илиев – китара,

Александър Леков – контрабас,

Емил Пехливанов – ударни.

Проектът бе представен за първи път пред публика на „Камерна сцена Пловдив” през февруари 2012 г.

Концерт 4

SONG OF THE CLOWN

ПРОЕКТ НА МИЛЧО ЛЕВИЕВ ПО
МУЗИКА НА ПАНЧО
ВЛАДИГЕРОВ.

Мащабен еkleктичен проект, включващ в себе си няколко вида изкуства: поезия, театър, симфонична и джазова музика. Само музикант от ранга на Милчо Левиев може да си позволи да претвори и доразвие идеите, заложените в театралната музика на ранния Владигеров. С присъщата си виртуозност при боравенето с целия арсенал от тембри и нюанси на звука, оригиналните песни на Владигеров, Левиев дава воля на богатата си творческа фантазия и вдъхновение, за да постигне онези деликатни състояния, настроения, образи и атмосфера, които

напомнят на най-съкровените лирични моменти в музиката на импресионистите.

Участници в проекта:

Милчо Левиев – автор и музикален директор

Ицхак Финци – актьор

Вики Алмазиду – вокал

Петър Салчев – вокал

Александър Владигеров – тромпет

Константин Владигеров – пиано – внуци на Панчо Владигеров

Валери Костов – синтезатори

Веселин Веселинов – Еко – бас

Стоян Янкулов – Стунджи – ударни

Концерт 5

Пловдивска опера ви кани на баладична вечер с Петър Салчев, Мирослава Кацарова в навечерието на най-красивия празник - Рождество Христово, пловдивчани ще могат да се насладят на едно красиво и мечтателно музикално събитие – **"One Ballad Night Symphony"**. Концертът на джаз певица Петър Салчев и симфоничния оркестър на Държавна опера Пловдив е на 16 декември от 19 часа в Дом на културата "Борис Христов". Диригент Константин Добройков, а специален гост е Мирослава Кацарова. Едни от най-

красивите баладични теми, останали в историята на музиката, написани от класиците на съвременната популярна и джазова музика, звучат в концерта "One Ballad Night Symphony".

Няколко мига светло съпреживяване. Откраднато време, в което да чуем душите си. Така най-синтезирано може да се обобщи посланието му. Негов автор е Петър Салчев – един от водещите джазови изпълнители у нас. Музиката в концерта е на ръба на жанра – част от пиесите са джазови, има и теми от други жанрове. В програмата са включени някои от най-красивите баладични теми като *Mu funny Valentine*, *How deep is the ocean*, *Slow hot wind*, *Amapola*.

Концерт 6

ДЪРЖАВНА ОПЕРА
STATE OPERA SEASON 2015-2016 & PHILHARMONY

23 ДЕКЕМВРИ - 19:00 часа
**ПЛОВДИВ ПРАЗНУВА
С ВИЕНА, НЮ ЙОРК
И БЕРЛИН - 2**
КОЛЕДЕН КОНЦЕРТ

Дом на Културата „Борис Христов“
ДИРИГЕНТ - ЛУЧАНО ДИ МАРТИНО

Участват:
ПЕТЪР САЛЧЕВ И ДЖАЗ ТРИО
ЕВГЕНИЯ РАЛЧЕВА, ЕЛЕНА ЧАВДАРОВА,
ПЕТЪР ДАНАИЛОВ,
ЗДРАВКА КОЛЕВА (АРФА)

Оркестър и хор на Държавна опера - Пловдив

Хор „Детска китка“
с диригент Яна Делирадева

Хор на пловдивските момчета
с диригент Милка Толева

Академичен смесен хор
„Гаудеамус“ с диригент
Весела Гелева

City Hall of Culture
A CHRISTMAS
CONCERT

www.opera-plovdiv.bg facebook.com/StateOperaPlovdiv

Вълшебен концерт за Коледа подготвя Пловдивската опера с участието на над 250 изпълнители музиканти. За втора поредна година ще прозвучат най-известните коледни песни и мелодии в програмата „ Пловдив празнува с Виена, Ню Йорк и Берлин“. На 23 декември на сцената в Дом на културата заедно с оркестъра и хора на Пловдивската опера ще се качат и солистите Петър Данаилов, Евгения Ралчева, Елена Чавдарова и арфистката Здравка Колева.

Диригентът Лучано Ди Мартино е поканил още **Петър Салчев с джаз трио**, Хора на пловдивските момчета „Стефка Благоева“ с диригент Милка Толева, Хор „Детска китка“ с диригент Яна Делирадева и Академичен смесен хор „Гаудеамус“ с диригент Весела Гелева. Празничната програма включва музика, която се изпълнява традиционно в световните столици и в България: валсове от Щраус и Чайковски, познати песни като "Тиха нощ, свята нощ", Jingle Bell Rock, Winter Wonderland, O Tannenbaum, арии от Моцарт и Хендел,

поп и джаз песни от Джон Ленън, Джон Колтрейн и още много
изненади.